

Навчально-науковий юридичний інститут
Прикарпатський національний університет
ім.В.Стефаника

ДОГОВІР ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції

(м. Івано-Франківськ, 26 березня 2021 р.).

Івано-Франківськ – 2021

Редакційна колегія:

- Васильєва В.А.** – директор навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України
- Гейнц Р. М.** – завідувач кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент
- Банасевич І.І.** – доцент кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент
- Гришко У. П.** – викладач кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук

Д28 Договір як універсальна форма правового регулювання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Івано-Франківськ, 26 березня 2021р.). Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 153с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Договір як універсальна форма правового регулювання», яка відбулася 26 березня 2021 року на базі навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

© Прикарпатський
національний університет імені
В.Стефаника, 2021

Коструба Анатолій Володимирович

*доктор юридичних наук, професор, професор
кафедри цивільного права навчально-наукового
юридичного інституту Прикарпатського
національного університету імені Василя
Стефаника*

ФЕНОМЕН ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ДОГОВОРУ В НАУКОВИХ ПРАЦЯХ ВОЛОДИМИРА ЛУЦЯ

На початку січня 2021 року цивілістичну спільноту спіткала непоправима втрата. Зупинилося серце видатної постаті – Володимира Луця. Ми можемо без перебільшення сказати, що цивілістична наукова думка зазнала значних втрат. На сьогодні майже немає вчених такого рівня сприйняття природи цивільно-правової матерії, який був присутній цьому відомому вченому.

Хочу зупинитися на тому розумінні категорії договору, дослідження природи якого Володимир Луць приділив значну частину свого наукового життя.

В своїх наукових працях Володимир Луць зазначає, що традиційним є така структурна побудова механізму правового регулювання, відповідно до якої її елементами виступають норма права, правовідносини, юридичний факт, акти правореалізації. Саме наявністю зазначених елементів забезпечується функціонування механізму правового регулювання суспільних відносин.

Підтримуючи позицію С. Погрібного, офіційним опонентом якого він виступав у 2009 році Володимир Луць справедливо зауважує, що норма права є не єдиним засобом впливу на оцінку суб'єктом можливості власних дій в соціальному середовищі. Яскраво зазначене проявляється в сфері відносин, які позбавлені державного імперативного примусу, якою є сфера приватного права. Так, не можна не погодитись з вченим, що відносини, формування яких обумовлено сферою приватного життя людини досягається за посередництвом інших регуляторів.

Розвиваючи думку Володимира Луця зазначимо, що суспільні відносини є багатомірним соціальним явищем. Багатогранність параметрів, які формують їх зміст та сутність не завжди можливо вписати у вже сформовані нормативні регулятори. Тому норма права може і не регулювати деякі види суспільних відносин. Більш того, диспозиція правової норми може навіть не відповідати дійсним потребам суб'єктів певних відносин. Чи навпаки, правова норма може містити в собі засади, принципи або дефініції. Але це не означає відсутності потреби в їх правової регламентації.

В наведеному випадку, на перший план виходить договір, як основний регулятор таких відносин. Важливість, на думку Володимира Луця, теоретичної розробки питань, пов'язаних із договірним регулюванням цивільних відносин, зумовлена не лише недостатньою увагою до цих питань у правовій науці, але й потребами правозастосовчої юридичної практики.

Конструкція договору проникає у всі сфери економічного та духовного життя. У нинішніх умовах особливо зростає роль договору як універсальної та найдоцільнішої правової форми опосередкування ринкових відносин.

В науковій праці «Договір як регулятор цивільних відносин», яка була опублікована в науковому виданні «Право України» №9 за 2012 рік Володимир Луць справедливо підкреслює, те значення, яке має договір в сфері приватно-правового регулювання обумовлено характером предмета і методу цивільного права, нормами якого регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини).

Ставлячи перед собою риторичне питання яке місце в цьому механізмі займає цивільно-правовий договір, і в чому полягає його регулятивна функція (роль), вчений відразу дає відповідь, яка дозволяє розглядати цей феномен багатоаспектно. Масштабність розуміння проблематики цивільно-правового договору, те значення, яке він відіграє на сучасному етапі розвитку нашого суспільства дозволило вченому сформулювати авторське бачення природи договору не тільки як юридичного факту і як виду правочину, але й в якості цивільного правовідношення.

Диспозитивність цивільно-правового регулювання суспільних відносин дає їх учаснику можливість самостійно визначити предмет та засоби правової регламентації відносин, які сторони мають укласти. Наведене дозволяє стверджувати, що нарівні з правовою нормою правовим засобом забезпечення дії механізму правового регулювання суспільних відносин є виступає альтернативний правовій нормі регулятор. Одночасно такий регулятор, в сфері індивідуального правового регулювання відносин, залишає за собою чільне місце в механізмі правового регулювання цивільних відносин. Таким регулятором виступає договір.

Так, критикуючи Погребного С. О., Володимир Луць вказує, що розуміння договору в якості нормативного регулятора суперечить його природі, яка розкрита у статті 626 Цивільного кодексу України, яка була сформульована не без участі відомого вченого.

Крім того, відповідно до статті 6 Цивільного кодексу України сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства. Крім того, сторони мають право врегулювати у договорі, який передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами. Так само, сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд, крім випадків, коли актах законодавства України прямо вказано про таку неможливість, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів

цивільного законодавства випливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами.

Отже беззаперечним є висновок видатного вченого Володимира Луця, який покладений в основу багатьох наукових досліджень, що цивільно-правовий договір відіграє значну роль в організації економічних, товарно-грошових відносин, за відсутності яких ставиться під сумнів навіть ефективність функціонування правової норми. Як форма вирішення соціальних конфліктів в розвиненому суспільстві договір є основним юридичним засобом, який опосередковує базисні соціальні та економічні відносини на засадах справедливості, добросовісності та розумності.

Унікальність цивільно-правового договору, на думку Володимира Луця, полягає в тому, що він, з одного боку може нести наслідки у вигляді виникнення, зміни або припинення цивільних правовідносин, суб'єктивних цивільних прав та юридичних обов'язків, а з іншого – надає можливості учасникам цивільних правовідносин закріпити в собі об'єктивні та суб'єктивні підстави розвитку зобов'язальних правовідносин, з настанням яких пов'язується виникнення, зміна або припинення прав, обов'язків або навіть нових цивільних правовідносин між сторонами.

Шляхом укладення договору учасники цивільних правовідносин надають юридичне значення умовам і обставинам об'єктивної дійсності на власний розсуд. Принцип свободи договору дозволяє учасникам цивільних правовідносин зробити юридичними фактами в межах цих правовідносин будь-які обставини, незалежно від підстави їх виникнення (об'єктивні або суб'єктивні). Таким чином, цивільно-правовий договір є рівноважною, поруч з нормативною (правова норма), формою регламентаційного впливу на суспільні відносини, що дозволяє характеризувати його як alter-нормативний регулятор.

Наприкінці зазначимо, що феномен договору в праві тільки один з багатьох пластів, які складають величезний науковий спадок Володимира Луця. Його ідеї в різних сферах теорії цивільного права знайшли свого відображення і подальший розвиток в наукових працях не тільки його учнів, але й усіх небайдужих до проблем цивільного права.

Список використаних джерел

1. Обговорення монографії «Договори в социалистическом хозяйстве»: Из-во «Юридическая литература». – М., 1964. // Радянське право. – 1965. - №9.
2. Луць В. В. Договори у підприємницької діяльності / Луць В. В. //Право України. – 1992. - №7. – с. 15 – 17.
3. Луць В. В. договірне право в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку // Науковий вісник Академії муніципального управління. – Серія «Право». – Випуск 1. – К., 2005. – с. 11 – 13.
4. Луць В. В. Договір в системі юридичних фактів цивільного права. Актуальні проблеми держави і права // Науковий вісник Академії муніципального управління. – Серія «Право». – Вип. 1(3). – К.: Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління, - 2007. – с. 122 – 130.
5. Луць В. В. Тенденції розвитку договірного права України в сучасних умовах / В. В. Луць // Право України. – 2009. - №8. – с. 8 – 11.

Наукове видання

ДОГОВІР ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

за матеріалами

Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Івано-Франківськ, 26 березня 2021 р.).

В редакції авторів наукових статей

Комп'ютерна верстка: Ігор КОЗИЧ

Правка: Уляна ГРИШКО

Підписано до друку 14.04.21 Формат 60x84/16. Папір офсетний. ум.друк.арк.
20,5 Наклад 100 прим. Зам. №14/20-21.

Віддруковано в навчально-науковому юридичному інституті ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 76018,
м.Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44а e-mail: lawdept@pu.if.ua